

INGEZONDEN.

Boterfabrieken of geen Boterfabrieken ?

't Zou mij niet verwonderen, dat menigeen het lezen van bovenstaande vraag de schouders ophaalt en zegt, is me dat nu nog een vraag? Wij Friezen zijn immers ten opzichte van de zuivelbereiding niet met den tijd medegegaan; wij Friezen zijn immers ingedommeld en ingeslapen, in de meening dat wij met onze beste gronden en ons best rundvee steeds gelijk dat vroeger het geval was, aan de spits zouden blijven staan, waar het gold beste boter te leveren.

De buitenlander heeft immers juist door de wenken der wetenschap en de raadgevingen van den handel te volgen, door fabrieken op te richten, ons den loef afgestoken en beter product op de wereldmarkt geleverd dan wij; de buitenlander (O, wees toch verstandig Friezen) heeft u (O, mocht gij uw belang begrijpen) daarmee den weg gewezen door u in te slaan ... .

Boterfabrieken moeten er komen en nog eens boterfabrieken, dat is de eisch van den tijd; dat is het middel om ons product te doen concurreren; dat is eene uitgemaakte, bijna algemeen erkende zaak, en hij die dit durft tegenspreken of nog waagt te twijfelen, is een achterlijk man, die niet met den tijd is medegegaan....

Wees gerust lieve lezer, wanneer bij het lezen van dit opschrift zulke of dergelijke gedachten onwillekeurig in u mochten zijn opgekomen, steller dezer regels heeft niet de gewoonte in de achterste rijen te staan, waar het te doen is het product van onzen Frieschen bodem te helpen verbeteren.

Waren er geen andere drijfveeren denkbaar, dan nog zou een goed begrepen eigenbelang hem aansporen, meé te helpen om den goeden naam van onze Friesche boter, waar die mocht zijn verloren gegaan of geleden hebben, te herwinnen, en, als ware het, in het leven terug te roepen.

Bij de snelle vaart, die de vooruitgang op elk gebied, ook op dat der wereldconcurrentie neemt, kan het zijn nut hebben een wijle te pauzeeren en even na te denken wat ons het nuttigst is, of met volle stoom of met halve kracht meé te stoomen of wel een weinig den remtoestel aan te draaien.

Ik ben geen vijand, of laat ik liever zeggen, ik heb geen antipathie geen tegenzin, noch vooroordeel in boterfabrieken. Integendeel, op vele plaatsen en onder

menigerlei omstandigheden acht ik de oprichting daarvan wenschelijk en voordelig.

Waar, als gevolg van plaatselijke omstandigheden, de boerderijen van kleinen omvang zijn en er dus geruimen tijd moet verlopen, voor een vat boter ter markt kan worden gebracht....

Waar, de hoofdzaak der boerderijen bouwland is en het kleinste gedeelte der zathe uit greide bestaat, zoodat de zuivelbereiding uit den aard der zaak bijzaak is, daar schijnt mij het oprichten van fabrieken aangewezen en wenschelijk....

In streken waar men, door welke oorzaak dan ook, in de onmogelijkheid is altijd zuivere, frissche waar te leveren, of niet over den tijd kan beschikken, om die zorg aan het melken en het bereiden van den zuivel te besteden, die vereischt wordt om prima qualiteit te leveren, daar zal het oprichten van fabrieken wenschelijk, ook voordelig zijn.

Een zeer groot gedeelte der provincie Friesland evenwel bestaat uit greide en wel beste greide, waar de zuivelbereiding hoofdzaak, naast den veefok, alles is, waar dus al den tijd en al de moeite, niet alleen *mogen*, maar ook *moeten* worden besteed, om zuivel van prima qualiteit te leveren.

Wanneer men op den bodem onzer provincie een cirkel beschrijft, waarvan het middelpunt is Akkrum en de radius is de lijn Akkrum-Tzum, dan ligt binnen dien cirkel een vlak, waar, als het alleen van mijn afhing, vooreerst nog geen boterfabriek zou worden opgericht, voor zoover dit niet alreeds is geschied.

En waarom niet?

Omdat, naar mijn bescheiden meening, bij goede inrichting der boerderijen (de gebouwen) voldoende bekwaamheid en ernstigen wil van hen, die aan het hoofd der boerderijen staan, in dat vlak, zelfs bij het Friesche systeem, prime qualiteit boter kan gemaakt en geleverd worden. Dit sluit evenwel niet uit, dat individuele toepassing van de resultaten der wetenschap om ervaring, het product ten goede *zal* en *moet* komen.

Vindt iemand deze bewering wat al te stout, ik heb een, zoo niet afdoend, dan toch een vrij sterk bewijs:

Ik ken eene plaats (zathe), groot plus minus negentig pondemaat greitland, gelegen in genoemd vlak, die niet door den belanghebbende zelf bewoond, maar bemeierd wordt, waar in den regel 1^e keur boter wordt gemaakt en waar zelfs van 1 April 1887 tot 1 April 1888 de 65 vaten boter gedurende dat tijdstip gemaakt, op vijf á zes vaten na allen voor 1^e keur op de markten te Sneek en te Leeuwarden zijn verkocht.

Voor belangstellenden ben ik in de gelegenheid en bereid, door inzage der boeken deze bewering te staven, terwijl bovendien niet onvermeld mag worden gelaten, dat bedoelde plaats, sedert 1862, behalve met den gemaakten stalmest, vrij sterk met de aarde van een aldaar aanwezige terp is bereiden.

Waar onder zulke (mijns inziens min gunstige) omstandigheden zulke resultaten zijn te verkrijgen, meen ik in mijne bewering niet te ver te zijn gegaan.

Ik twijfel dan ook geenszins, of bij den werkelijk bekwamen landbouwer zal mijne bewering weinig tegenspraak ondervinden, n.l. dat in den door mij beschreven cirkel, zelfs volgens het Friesche systeem, onder de door mij gestelde voorwaarden bijna algemeen 1^e kwaliteit boter *kan* gemaakt worden.

En waar nu wordt beweerd, dat de oprichting van fabrieken bevorderlijk zal zijn aan de gelijkvormigheid wat kleur en gehalte der boter betreft en daardoor de geheele massa meerder handelswaarde zal verkrijgen, daartegenover staat, dat de boer door zelf zijn waar te verwerken meer in zijn verband blijft, meer zijn persoonlijkheid blijft behouden, terwijl den aanfok van vee bij het oprichten van fabrieken onbetwistbaar een gevoelige knak zou worden toegebracht.

Dat de aanfok van vee een van de belangrijkste factoren voor den boer is om geld te maken, weten de bekwame, accurate en praktische boeren beter, dan menig wetenschappelijk, theoretisch ontwikkeld man in zijn ijver voor het oprichten van boterfabrieken misschien zou vermoeden.

Mantgum, Juli 1888.

KORNs. VELSTRA.